

DYSLEXIE - SPECIFICKÁ PORUCHA UČENÍ

Charakteristika poruchy a její dopady na školní výkony dítěte

- specifická porucha čtení, které se projevuje neschopností naučit se číst, přestože se dítěti dostává běžného výukového vedení,

má přiměřenou inteligenci a žije v prostředí, které mu dává dostatek potřebných podnětů k rozvoji

Příčiny :

Výskyt : 2 - 3 %

- 20 % dědičnost
- drobné poškození mozku
- kombinace obou předcházejících
- nejasné

Projevy

- porušeny funkce zrakového a sluchového vnímání, zrakové a sluchové diferenciaci, zrakové a sluchové paměti
- narušena orientace v čase, prostoru, pravolevé orientaci
- zhoršená koncentrace pozornosti
- porucha řeči, rytmicity
- neschopnost syntetizovat a analyzovat

Konkrétní projevy

- záměny písmen tvarově a zrcadlově podobných (p-b-d, a-e)
- vynechávky písmen, slabik, slov
- přidávání písmen, slabik, slov
- vkládání písmen, slabik, slov
- přesmykování, přehazování sledu písmen, slabik ve slově (kus -suk)
- domýšlení slov
- nesprávné čtení délek, nerozlišování dlouhých a krátkých samohlásek

- dvojí čtení (nejprve potichu pak nahlas)
- čtení je pomalé, namáhavé, neplynulé, slova jsou zkomolená
- reprodukce textu chudá, taktéž bez zapamatování čteného

Dopady poruchy na žáka

Dítě bývá často neprávem označováno za lenivé, nedostatečně pilné a ve snaze situaci dítěte napravit, mu jsou ukládány úkoly v nadměrném množství; neúspěchy a tresty působí na žáka jako těžké duševní úrazy, situace může vyústit až ke vzniku neuróz, záškoláctví, lžím a zatajováním známek, může se projevat i zvýšená agresivita nebo naopak lhostejnost a rezignace.

Náprava SPU- dyslexie : rozvoj čtenářských dovedností

1. zrakové rozlišování :

- rozlišovat tvary opačné podle vodorovné i svislé osy, rozlišovat tvary odlišné v detailech, rozlišovat tvarově podobná písmena, malá, velká, psací i tiskací např. při rozlišování písmen b-d
- v dětském časopise vybarvi (na velmi krátkém textu) všechna „**d**“ modře a „**b**“ žlutě; kartičky s písmeny **d-b**, ukaž co doplníš: **.a.ička, .ěšť, .u.ova, zou.ek, stře.a**
- zakroužkuj stejnou slabiku dle předlohy: **dab dob bad deb bad dab**; najdi všechna slova ve sloupečku, ve kterých je „**d**“, „**b**“, „**d-b**“ podtrhni je atd.

2. rozvoj pravolevé orientace :

- v prostoru určování polohy předmětů, částí těla osoby naproti dítěti apod., pojmy - vpředu, vzadu, za, hned, před apod.
- v ploše: ukaž levý, pravý, horní, dolní okraj/roh papíru; co je na obrázku vpravo nahoře, kde je na obrázku míč, kam se sklání kytky apod.
- v tělesném schématu: ukaž pravou rukou levé ucho, levou rukou pravé koleno atd.

3. sluchové rozlišování :

a) délky samohlásek ve slabice prostřednictvím „malování“ slov, bzučáku, dyslektické tabulky

- „malujeme do vzduchu“ slova po slabikách, krátkou samohlásku ve slabice naznačíme krátkým úsporným gestem vpřed a

dlouhou gestem odshora dolů

- předvedeme dítěti na bzučáku 2-4 tónový vzorec a dítě jej po nás opakuje; řekneme slovo a dítě je po nás „zabzučí“ na

bzučáku s důrazem na délku samohlásek (hláskám á, é, í, ó, ú přiřadí dlouhý tón, a, e, i, o, u krátký)

- třídíme slova dle grafického záznamu: má vá (/ /), ko ní ček (. / .), po má há (. / /), vr cí (. /)

b) sluchová analýza a syntéza slov od nejlehčích (jednoslabičných bez shluků souhlásek - dům, pes) až po víceslabičná slova

se shluky souhlásek (strniště, prostředí...)

- vyslovíme slovo najednou a dítě slovo rozloží na hlásky (krtek = k-r-t-e-k) - analýza

- vyslovujeme zřetelně hlásky, dítě řekne slovo vcelku (s-t-ř-e-d-a = středa) - syntéza

- skládání slov z papírových písmenek, doplňování křížovek apod.

c) rozlišování slabik di-ti-ni - dí, tí, ní; dy, ty, ny - dý, tý, ný

- při sluchovém rozlišování používáme molitanovou kostku pro demonstraci měkkých a dřevěnou kostku pro tvrdé slabiky;

řekneme slovo s některou ze slabik (divadlo, černý, dým, nic), dítě slovo opakuje a bere do ruky příslušnou kostku a pohmatá

si ji (spojení sluchového a hmatového vjemu pomáhá k fixaci)

- při zrakovém rozlišování používáme kartičky s těmito slabikami, na kterých dítě ukazuje tu slabiku, která je ve slově obsažena

d) cvičení na odstraňování artikulačních neobratností a sykavkových asimilací

- pomalu vyslovíme slova, dítě je po nás opakuje pomalu, rychle, vícekrát, čte, píše atd. (např. podplukovník, nejnešťastnější,

paroplavba, zpřetrhaný, právoplatný, trojúhelník)

- opakování vět, v nichž je řada hlásek S, Š, C, Č, Z, Ž (např. Dědeček suší seno. Babička suší švestky. Sáša má žízeň.)

4. nácvik čtení se čtenářským okénkem: okénko má zabránit sklouzávání očí od čteného k ostatnímu textu, v počátcích vede

vždy okénko rodič/učitel. Se čtenářským okénkem čteme i postřehujeme.

- čtení postupuje od slabik/slov jednoduchých po těžší, až víceslabičná slova se shluky souhlásek

- postřehování slabik/slov probíhá chvilkovým odkrytím písmen a následným rychlým zakrytím, pokud dítě nestihlo slovo

přečíst, opět mu je ukážeme;

5. nácvik čtení souvislého textu:

a) přípravné čtení - vybereme z textu obtížná slova, čteme je okénkem, „malujeme“, vybarvíme odlišnými barvami tvarově

podobná písmena, provedeme analýzu a syntézu, vysvětlíme jejich význam apod.

b) přípravné čtení předložkových vazeb - v textu spojíme tužkou předložky se slovy a nacvičujeme čtení pouze těchto vazeb

c) párové čtení - v příjemné a klidné atmosféře čteme současně s dítětem nahlas, plynule a velmi pomalu, se správnou intonací

(rytmus, melodie) tak, abychom dítěti při čtení poskytovali hlasovou oporu; ne příliš dlouho, aby se dítě nevyčerpávalo.

6. rozvíjení úrovně porozumění textu:

- přečteme s dítětem velmi krátký úsek (2-3 věty, 1 souvětí), poté se dítě dále dívá do textu a slovy uvedenými v textu odpovídá na naše otázky; př. „Když šly děti do lesa na borůvky, uviděly za stromky několik srnek.“ Kdo šel do lesa? Co děti sbíraly? Koho uviděly? Kde je uviděly? Kolik bylo srnek?

- předložíme dítěti text se stručnými pokyny co má dělat, nakreslit, napsat; např. Doprostřed papíru nakresli rybník. Vpravo od něj čtyři smrky. Nad rybník velké žluté slunce. Vlevo od rybníku je malá chaloupka. Nad ní letí dvě vrány.

- můžeme využít dramatizace příběhu (loutky, maňásky apod.)

Pomůcky:

1. bzučák, metronom, čtecí okénko, dyslektické tabulky, pastelky a tužky s trojhranným programem, speciální násadky, měkké

a tvrdé kostky

2. publikace - Zelinková: Cvičení pro dyslektiky, Cvičení na koncentraci pozornosti, Čtení mě baví I a II, Docvičujeme čtení, Žáčková, Jucovicová: Metody hodnocení a tolerance dětí s SPU

3. časopisy - Hádanky a křížovky, Honzík jde do školy, Kaleidoskop osmisměrek, Méd'a Pusík, Moje pastelka, ABC, Čtyřlístek, Ohníček apod.

4. počítačové programy : GeMis, Slezská 5, Praha 2

Matik Liberec, P.O.BOX 211 - Veselý slabikář

Sarsoft, Jiráskova 612, Polička

Terasoft, Anýžova ulice, Hořovice

DYSCOM - Dr.Volfová, Praha